

A bevált gyakorlat példái
A MEG NEM LÁTOTT GYERMEKEK

A kiadvány az “Esélyt a hátrányos helyzetű gyermekeknek” című, FMP-E/1901/4.1/015 jelű, az Európai Unió támogatásával, az Európai Regionális Fejlesztési Alap társfinanszírozásával megvalósuló projekt részeként, az Interreg V-A Szlovákia-Magyarország Együttműködési Program Kisprojekt Alapja keretében készült.

További információ a projektről:

<https://karpatskanadacia.sk/nase-riesenia/projekt-sanca/>

Európsky fond regionálneho rozvoja

Budujeme partnerstvá

www.viacarpatia-sp.eu

www.skhu.eu

A kiadványban szereplő információk és nézetek a szerzők álláspontját képviselik, és nem feltétlenül tükrözik az Európai Unió hivatalos véleményét.

A szöveg lektorálás nélkül jelenik meg.

Szerző: Petra Melikantová

Kiadó: © Karpatská nadácia [Kárpátok Alapítvány], Letná 27, SK-040 01 Košice

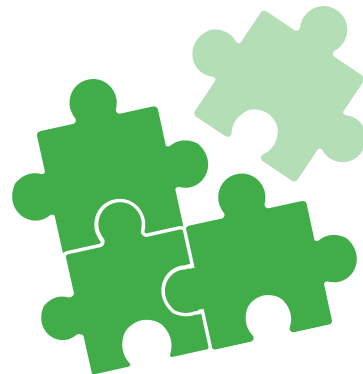
Borítógrafika: Hannah Grejtáková, 2020

Kassa [Košice] 2020

A bevált gyakorlat példái

A MEG NEM LÁTOTT GYERMEKEK

A társadalomból kirekesztett roma közösségek
gyermekeinek oktatása és gondozása
a korai életszakaszban a kassai régióban

Tartalom

 Bevezető	3
 Cesta von	5
 Detstvo detom	7
 ETP Slovensko	9
 Komunitné centrum Rožňava	10
 MAMILA & ZDRAVÉ REGIÓNY	11
 A Szlovák Köztársaság Romaügyi Kormánybiztosi Hivatala	13
 Márkusfalvai Óvoda és Általános Iskola	15

Bevezető

1962 és 1967 között David Weikart pszichológus kutatni kezdte, hogy a magas színvonalú oktatáshoz való hozzáférés pozitív hatással lehet-e az óvodásokra és azokra a közösségekre, amelyekben élnek. Ma ezt a projektet a **Perry-i projektként** (The Perry Project) néven ismerjük.

Charles Eugene Beatty, a Perry-i Általános Iskola igazgatójának rendkívüli erőfeszítéseivel 123 óvodás korú gyermeket, akik esetében felmerült annak kockázata, hogy az iskolában kudarcot vallanak, véletlenszerűen két csoportra osztottak. Az egyik csoport magas színvonalú, a HighScope aktív oktatási szemléleten alapuló óvodai programban vett részt, a másik csoport pedig egy iskola-előkészítő program nélküli kontrollcsoportba került.

A kutatások kimutatták, hogy 40 éves korukra a magas színvonalú óvodai program résztvevői között **kevesebb volt a fiatalkori terhesség, nagyobb arányban végeztek el a középiskolát, nagyobb arányban vállaltak munkát, és magasabb volt a jövedelmük, kevesebb bűncselekményt követtek el, nagyobb arányban volt saját házuk és autójuk.** Ez a jelentős tanulmány örökre megváltoztatta a korai életszakaszban megvalósuló oktatást, bizonyítva, hogy a jó minőségű, korai életszakaszban megvalósuló oktatásba történő befektetés pozitív eredménnyel jár a gyermekek, családjaik és a társadalom egésze számára. A kezdeti 15 000 dolláros befektetés az évek során többször is megtérült a társadalom számára. Minden befektetett dollár 12,90-szeresen térült meg.¹

Ma már ismerjük a korai életszakaszban megvalósuló oktatás pozitívumait, sőt ismerjük azokat a folyamatokat is, amelyek az agy fejlődéséhez vezetnek, tudjuk, hogyan tanulnak a gyerekek, ismerünk különféle módszereket és technikákat, amelyekkel hatékonyan segíthetjük elő a gyermek fejlődését. Képesek vagyunk megjeleníteni az agyat, megfigyelni a béta és a delta agyhullámokat. Ismerjük a nyelv, a nagymozgások és a finommotorika szerepét. Tudjuk, hogy a gyermek életében mennyire fontos szerepet játszanak az interakció és a kapcsolatok. Sőt, ismerjük a tudósok megállapításait a szoptatás fontosságával és előnyeivel kapcsolatban, tudjuk, hogyan hat a gondoskodás a gyermek fejlődésére, egészségére, immunrendszerére, emésztésére és általános jólétére - egészen a gyermek felnőttkoráig.

Mindezek ellenére Szlovákiában számos olyan gyermek él, aki kiesik a korai életszakaszban megvalósuló oktatási rendszerből. 2017-ben az EU tagállamai közül Szlovákiában volt a legalacsonyabb az óvodai nevelésben részt vevő, négyévesnél idősebb gyermekek száma. A szlovákiai helyzet különösen a szociálisan hátrányos helyzetű gyermekek esetében kritikus. Míg a 3-5 éves gyermekek 75%-a látogatta az óvodát a 2018/19-es tanévben, a szociális segélyből élők esetében ez az arány már csak 41% volt, míg a társadalom peremére szorult roma közösségeknél pedig csak 32% volt. 2018-ban a szociális segélyből élő családok gyermekei az óvodások 3,2%-át adták.³

E számok mögött azok a gyerekek rejlenek, akik számára a korai életszakaszban megvalósuló oktatásba való befektetés a legfontosabb, és óriási lehetőségeket kínál arra, hogy életüket megváltoztassák.

Ez a kiadvány megpróbálja összefoglalni a kassai régióban, a társadalom peremére szorult roma közösségekben élő gyerekek számára elérhető, a korai életszakaszban megvalósuló minőségi oktatási lehetőségeket. A Kárpátok Alapítvány szlovákiai és magyarországi szervezete az "Esélyt a hátrányos helyzetű gyermekeknek" című, az Interreg program keretében megvalósuló projekt részeként egy-egy kiadványt

¹ Perry Preschool Project.2020.[online] citované [2020-12-15] Dostupné na: <<https://highscope.org/perry-preschool-project/>>

² Korčeková,V.2013.Rómske deti do materských škôl: Kde začať.[online]. SGL.citované [2020-12-15] Dostupné na: <https://www.governance.sk/wp-content/uploads/2020/05/Policy_Brief_PPV.pdf>

³ Revízia výdavkov na skupiny ohrozené chudobou alebo sociálnym vylúčením, Záverečná správa.2020.[online] citované [2020-12-15] Dostupné na: <<https://www.minedu.sk/data/att/15944.pdf>>

készített **a bevált gyakorlatok példáiról** - ezek feltérképezik a korai életszakaszban megvalósuló nevelés és gondoskodás jelenlegi helyzetét, valamint a Szlovákiában és Magyarországon elérhető programokat.

A bevált gyakorlatok szlovákiai példái a kassai régióból származnak, állami és civil szervezeteket egyaránt bemutatva. A kiadvány célja, hogy áttekintést nyújtson az elérhető támogató kezdeményezésekről azoknak a gyermekeknek és családjaiknak, akik ingerszegény környezetben élnek és nincsenek tisztában azzal, hogy a gyermek fejlődésének és a sikeres társadalmi beilleszkedés szempontjából milyen fontosak a környezetből érkező megfelelő ingerek.

Ezért szerepelnek benne olyan szervezetek, amelyek a leendő anyukákat segítik, felhívják a figyelmet a kisgyermekek táplálásának fontosságára, vagyis támogatják a szoptatást; tartalmaz olyan szervezeteket is, amelyek segítik és megtanítják az anyákat arra, hogyan bánjanak a gyermekeikkel azok korai életszakaszában, de olyanok is, amelyek az iskolára készítik fel az óvodáskorú gyermeket, otthoni vagy - befogadó - óvodai környezetben.

Azt azonban el kell ismernünk, hogy ezek a példák inkább kivételnek számítanak az óvodai nevelés és korai életszakaszban nyújtott ellátás rendszerében. Sajnos még mindig rengeteg munka vár ránk, hogy minden szlovákiai gyermek számára egyenlő esélyt biztosíthassunk az oktatásban. 2021 szeptemberében az 5 éves gyermekek számára kötelezővé válik az óvodalátogatás. Kérdéses, hogy a társadalom és az intézmények mennyire vannak felkészülve erre a változásra, ám ez az első lépés afelé, hogy elismerjük, hogy tartozunk azoknak a gyerekeknek, akikről az oktatási rendszer eddig nem vett tudomást.

Cesta von [Kiút]

Egyesület

Váz egyesület 2018-ban jött létre - küldetése, hogy segítse a szegénységben élőket, hogy azok képesek legyenek a saját lábukra állni, munkát találni, és hogy emberhez méltó életet élhessenek. Az egyesület mindenekelőtt a szociálisan hátrányos helyzetű, generációs szegénységben élő gyermekekkel foglalkozik.

A Kiút Egyesület számos - a korai gyermekkorban megvalósuló gondoskodással és neveléssel foglalkozó - szakértőt tömörít, akik képesek új szemszögből megközelíteni a társadalmi kirekesztés és a generációs szegénység problémakörét.

Működésének rövid ideje alatt sikerült felhívnia a lakosság és az állami szervek figyelmét azokra a gyermekekre, akiknek segítségre van szükségük, mivel a szegénységük, másságuk, eltérő anyanyelvük és nem utolsósorban a szülők tájékozatlansága miatt lemaradnak az oktatásban, és sikereket csak saját közösségük határain belül képesek elérni. A többségi társadalomban képtelenek sikereket elérni, mert esélyeik már a korai életszakaszban korlátozottak.

A Kiút koncepciója a közvetlen - terepen, családokban, közösségekben megvalósuló - segítségnyújtás, hogy a közösségekben élők könnyebben boldogulhassanak a "nagybetűs Életben". A segítségnyújtás fontos pillére az ún. Omama megléte, aki képes ténylegesen segíteni az egyes közösségeknek.

Ki is az az OMAMA?

Egy nő, aki a közösség tagja. Olyan valaki, akit az adott közösség tisztel, akinek a közösségben tekintélye van, aki speciális ismeretekkel rendelkezik a korai gyermekkorban alkalmazható fejlesztési módszerek és technikák terén.

„Caz egész közösség elfogad, hisz gyerekkorom óta ismernek... (...) mintha a példaképük volnék“

Omama Irma

Korai gondoskodás a gyakorlatban

JFeladata, hogy hetente egyszer foglalkozzon a gyermekekkel. A 0-3 éves gyermekek esetén ezt a heti egy alkalmat az Omama megosztja a gyermek és a szülő között; ez utóbbinak segít ellátni a szülői feladatokat, elsajátítani az ehhez szükséges készségeket.

A három és hat év közötti gyermekekkel az Omama csoportokban, a szülő jelenléte nélkül foglalkozik, annak érdekében, hogy a gyermekek szokják a közösségi létet és a szervezett tevékenységet, hisz az óvodában vagy az általános iskolában is ezzel szembesülnek majd.

Munkájuk során az Omamák használják a **PLAY WISELY®** kártyákat, különféle tevékenységekkel fejlesztik a gyermekek nagymozgásait és finommotorikáját, de segítik **az anya és a gyermek közötti kötődés kialakulását** is, azzal, hogy megtanítyák az anyáknak a masszázs alapjait és azt, hogyan babusgassák gyermekeiket, hogyan fejezzék ki érzelmeiket.

Minden Omamának van egy mentora, aki módszeresen irányítja és segít megoldani az esetleges problémákat.

„Nagyon jó, amikor a gyermekek bekapcsolódnak az egyes tevékenységekbe, és az anyák is ... legalább abban az egy órában, amikor velük vagyok.“

Omama Irma

AZ OMAMA PROJEKT

különleges, mert különleges megoldást kínál

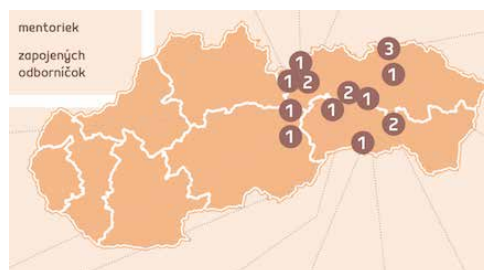
- kirekesztett közösségekben élő nőket foglalkoztat;
- kirekesztett közösségekben élő nőket oktat;
- kirekesztett közösségekben élő anyákat tanít arra, hogyan fejleszthetik gyermekeik képességeit;
- speciális technikák és játékok segítségével már a korai életszakaszban fejleszti a gyermekek képességeit, így biztosítva azok sikeresebb jövőjének alapjait;
- arra ösztönzi a szülőket, hogy járassák a gyermekeiket óvodába;
- motiválja a közösség többi tagját, hogy csatlakozzanak a csoporthoz;
- megmutatja a szülőknak, mi mindenre képes egy gyermek ;
- közvetett módon növeli a gyermekek önbizalmát, mivel ritkábban szembesülnek iskolai kudarcokkal, mint azok a gyermekek, akikkel korábban nem foglalkoztak;
- kihangsúlyozza a korai életszakaszban megvalósuló minőségi gondoskodás és oktatás fontosságát.

A munka eredményei egy Omamaszemszögéből nézve

- heti 20 db, napi 4 db, 1-1 órás családlátogatás
- Havi 1 szülői klubgyűlés
- évi 1, fejlettebb készségekkel és munkavégzési szokásokkal rendelkező nő
- 20 kisgyermekes család bekapcsolódása a projektbe
- A gyermekek jobb felkészültsége az óvodára és az iskolára
- Működőképesebb családok, nagyobb motiváció és pozitívabb hozzáállás

Hol találkozhatunk Omamákkal

2 Omama 2 óvodában rész munkaidőben dolgozik pedagógiai asszisztensként, ami növelte a 4-6 éves roma gyermekek számát az adott óvodákban.

Az Omama projektet a társadalom is támogatja: 2019-ben **a szociális innovációért járó SozialMarie Díj 1. helyezettje lett**, ill. a szlovák pénzügyminisztérium “Értéket a pénzért” c. elemző egysége is elismeri.

„Kezdetben nagy türelem kell ahhoz, hogy elmagyarázzuk, ez egy jó dolog. Sokat kell magyarázni. Mert néha nehéz, például amikor az anyukák egész nap mosnak. Akkor nincs idejük a gyerekekkel foglalkozni.“

Omama Irma

Detstvo detom [Gyermekkort a gyermekeknek]

Egyesület

A Gyermekkort a Gyermekeknek Egyesületet Dobsina [Dobšiná] városában alapította két helyi tanítónő - **Norika Liptáková és Erika Polgáriová**, akik 2012-ben a Szlovák Köztársaság oktatásügyi miniszteréhez címzett nyílt levélben fejtették ki véleményüket a roma tanulók oktatásának problémáiról. Mivel a levél eredményeként nyilvános, de eredménytelen vita kerekedett, a két tanítónő 2013 decemberében megalapította a Gyermekkort a Gyermekeknek Egyesületet. Ez az egyesület arra törekszik, hogy a szociálisan hátrányos helyzetű gyermekeknek ne csak formális joga legyen egy teljes, méltóságteljes és gondtalan gyermekkorhoz, hanem ténylegesen is megélhessék azt, azzal, hogy közben elsajátítják a minőségi élethez szükséges alapvető készségeket, és kialakítják az ennek megfelelő szokásokat. Az egyesület tevékenysége során elsősorban a kiskorú és serdülő korban lévő anyákra és azok partnereikre összpontosít. Fontosnak tartja, hogy ezek a fiatalok felelősségteljes partnerekké és szülőkké váljanak, ill. felelősségteljesen viszonyuljanak a szexualitáshoz.

A Gyermekkort a Gyermekeknek - közismert nevén a Dobsinai Házikó [Domček v Dobšinej] - egyedülálló projekt és bevált gyakorlati példája a korai életszakaszban megvalósuló gondoskodás és oktatás problémaköre átfogó megközelítésének. Az egyesület munkatársai a nők/lányok mellett és azok gyermekei mellett állnak, már a gyermek megszületése előtt is, tájékoztatják őket, segítik őket a szülői feladatok ellátásában, biztonságos támaszt jelentenek a nehezebb időszakokban.

A személyes érintettség és a változás reménye arra készítette a dobsinai pedagógusokat, hogy egy-egy közösség igényeire szabott támogatási rendszert alakítsanak ki. Polgáriová asszony még egy továbbképzésen is részt vett, hogy taníthasson az alsó tagozat évfolyamaiban, már a nulladik évfolyamtól kezdve. Csapatukat ma már olyan lányok - a szülői központ ún. növendékei - is erősítik, akik saját közösségükhöz tartozó családokban tevékenykednek.

„Nem kliensként tekintünk a hozzánk tartozó anyukákra. Számunkra a legfontosabb a kapcsolat és a bizalom ...”

*Zuzana Leskovjanská
a „Házikó” egyik munkatársa*

A “Házikó” családsegítő központ

A Házikó Dobsina városában, egy családi házban, a Gyermekkort a Gyermekeknek Egyesület égisze alatt működik, s 12 családdal indult. Nagyrészt általános iskolás korú lányokról volt szó, akik még a tankötelezettségük alatt teherbe estek.

A korai életszakaszban megvalósuló gondoskodás és oktatás a gyakorlatban

A fiatalkorú, elsőszülő anyák támogatása - korai gondoskodás már a terhességtől kezdve, szakmai tanácsadás a közösség idősebb anyáinak bevonásával, a szülés után pedig az anya segítése a gyermekkel kapcsolatos feladatok ellátásában, a szülői készségek fejlesztésében.

Korai beavatkozás a családsegítő központban - az egyesület munkatársai közvetlenül a központban foglalkoznak az óvodás korú gyermekekkel és az anyákkal. Együttműködnek a kassai [Košice] és a rožnyói [Rožňava] korai intervenciók központokkal is.

„A legfontosabb az, hogy az anyukák változtatni akarjanak az életükön.”

*Zuzana Leskovjanská
a „Házikó” egyik munkatársa*

Az Amálikáknak nevezett munkatársak a fiatal anyáknak a közösségben élő kortársai, és akik közvetlenül családban foglalkoznak a gyermekekkel, már azok korai életszakaszában is. Olyan lányokról van szó, akik maguk is megküzdöttek különféle nehézségekkel az egyesület segítségével.

Montessori klub - 1-4 éves gyermekek számára. A gyermekekkel és az anyákkal Montessori pedagógiai tanfolyamot végzett munkatárs foglalkozik. Megmutatja az anyáknak, hogyan működnek a gyakorlatban a Montessori módszerek, hogyan készíthetők el otthon saját Montessori játékok és segédeszközök. A Montessori tevékenységek az óvodások és a fiatalabb iskolások körében nagy érdeklődésnek örvendenek.

“Banyatanya” (Babinec) - olyan csoport, ahol a tizenéves lányok rendszeresen és minden kényszer nélkül összeülhetnek, hogy megbeszéljék a „csajos dolgokat”, például körömlakkozás, frizurakészítés, ill. intim dolgokkal is foglalkoznak a szexuális nevelés keretein belül.

Az elmúlt három évben az egyesület eredeti tevékenységi köre fokozatosan bővült - létrejött egy óvodás és iskolás korúaknak fenntartott napközi, a szülők és a leendő szülők számára különböző témákról szerveznek beszélgetéseket és előadásokat, valamint kölcsönösen együttműködnek a Dobsinán kívül működő közösségi központokkal is. 2018 óta az egyesület a város szociális lakásaiban élő **fiatal családok életkörülményeinek javítására** is összpontosít, azzal a szándékkal, hogy gyerekszobákat vagy játszószarkakat alakítsanak ki ezekben a lakásokban.

A munka eredményei

- az óvodába járó gyermekek száma
- a sikeres általános iskolai tanulók száma
- a kirekesztett közösségekben élő családok érdeklődése
- az oktatás és a korai gondoskodás iránt
- azoknak a száma, akik tudják, hogyan kell gondoskodni a gyermekekről már azok korai életszakaszában, ill. ismerik a gyermekek képességeinek és készségeinek fejlesztését segítő játékokat és segédeszközöket
- a magabiztosabb, az egyes óvodai foglalkozásokat ismerő óvodások száma

Mintegy 50 család veszi rendszeresen igénybe a Házikó központ segítségét.

ETP Slovensko [ETP Szlovákia]

Nonprofit szervezet

Az ETP Szlovákia egy 1995 óta működő nonprofit, tanácsadói és oktatási szervezet, a Közép- és Kelet-Európát érintő nemzetközi környezetvédelmi képzési projekt [Environmental Training Project for the Central and Eastern Europe] utódja. Jelenleg több szinten foglalkozik a szociális kirekesztés témájával. Ez egy olyan szervezet, amely a saját szakterületén elismert, szemléletének és ismereteinek köszönhetően vezető szerepet játszik. A problémakör komplex megközelítését támogatja, nézeteit a tevékenységei is tükrözik. Portfóliójában szerepel a korai életszakaszban megvalósuló oktatás - iskoláskor előtti napközök, korrepetálás, mentorálás - biztosítása, de segít az önálló lakhatás megvalósításában, az álláskeresésben is. Négy helyen működik, nevezetesen Ólublón [Stará Lubovňa], Ránkon [Rankovce], Nagyidán [Velká Ida] és a kassai [Košice] Luník IX lakótelepen. Generációs szegénységben élő klienseinek nyújt átfogó segítséget a **Bölcsőtől a karrierig** [Od kolísky po kariéru] elnevezésű programja keretében.

Az ETP Szlovákia egyesület az innovatív oktatási módszerek alkalmazásában is megállja a helyét, a már bevált módszerek mellett a **Feuerstein-féle eszközbeli gazdagítás (Instrumental Enrichment - IE) program** alkalmazásával gazdagította a korrepetálást elősegítő módszereket - ez fejleszti a tanulók kognitív képességeit, növeli a tanuló belső motivációját a tanulásra, csökkenti az általános vagy középiskolát sikeresen be nem fejező tanulók/diákok számát. Ez az ún. közvetített tanulás (eszközbeli gazdagítás) módszere. A hangsúly a tanuló és a tanító (közvetítő) közötti interakción van. Az előadó aktív, elvezeti a hallgatót a helyes megoldáshoz, de nem adja meg neki a helyes választ, hanem hagyja, hogy arra ő maga jöjjön rá. A módszer fontos része az élethosszig tartó tanulásra való nevelés, ill. az érdeklődés felkeltése a minket körülvevő világ iránt.

A korai életszakaszban megvalósuló gondoskodás és oktatás a gyakorlatban

Az ETP Szlovákia szervezet **3 közösségi központot** működtet, amelyeket saját forrásaiból és projektjeiből finanszíroz. Kassa megyén belül Nagyidán [Velká Ida] és a Ránkon [Rankovce] működik egy-egy közösségi központ. Egy másik központ Eperjes [Prešov] megyében, Ólubló Lublóváralja városrészében [Stará Lubovňa - Podsadek] található. A központok a nemzeti projektek keretei között működő közösségi központoktól függetlenül működnek. Ezeket az egyesület forrásaiból finanszírozzák.

„Lublóváralja városrészben hosszú ideje nincs óvoda, ami nagyon negatívan befolyásolja a gyermekek iskolakezdését.”

*Dávid Korčkovský,
az ETP Szlovákia munkatársa*

A közösségi központokat látogató gyermekek gyakran nyelvi akadályokba ütköznek, kognitív képességeik, motorikus készségeik gyakran fejletlenek. Az iskola-előkészítő foglalkozás hétfőtől csütörtökig, napi négy órában valósul meg.

„Évente átlagosan körülbelül 15 gyermek kapcsolódik be az iskola-előkészítő foglalkozásokba. Azok a tanulók, akik ezeken a foglalkozásokon részt vesznek, könnyebben kezdik az iskolát, szinte kivétel nélkül az első évfolyamban, nem pedig a nulladik évfolyamban.”

*Dávid Korčkovský,
az ETP Szlovákia munkatársa*

Komunitné centrum Rožňava

a Rozsnyói Községi Központ

Rozsnyó [Rožňava] városa a Munkaügyi, Szociális és Családügyi Minisztérium Végrehajtó Ügynökségének segítségével vett részt 2015-ben a Foglalkoztatás és Társadalmi Befogadás c. operatív program keretében megvalósuló Községi Központok projektben. A Községi Központ jelenleg három munkatárssal rendelkezik. Nyitvatartási idő: munkanapokon 10:00 órától 18:00 óráig.

A közösségi ház célcsoportja elsősorban az óvodás és iskolás korú gyermekek és fiatalok, ezek szülei, a nyugdíjasok és munkanélküliek.

A korai életszakaszban megvalósuló gondoskodás és oktatás a gyakorlatban

A Rozsnyói Községi Központ iskolai előkészítő csoportot működtet 0 és 6 év közötti gyermekek számára, szoros együttműködésben a gyermekek szüleivel. A Központ célja, hogy a nagyrészt többségi gyermekeket befogadó óvodákban a társadalom peremére szorult közösségek gyermekei is sikereket érjenek el.

Céljaik

- hogy a kisebbségi és többségi gyermekek egyenlő eséllyel hagyhassák el az óvodát és léphessék át az iskola kapuját, ill.
- a szülők aktív részvétele az óvodai nevelésben, szorosabb családi kapcsolatok kialakítása a szülők és a gyermekek között annak érdekében, hogy a szülők aktívan vegyenek részt és segítsék a gyermekeket az alapfokú oktatásban

*„A világvárvány előtt hetente kétszer találkoztunk a közösségi házban,
de most az új helyzethez kell igazítanunk a tevékenységeket.”*

*Marcela Tomášiková
A Rozsnyói Községi Központ szakfelelőse*

A gyermekekkel folytatott tevékenységek közé tartoznak a következők:

- a gyermek személyiségének fejlesztését célzó tevékenységek
- a szülővel és a gyermekkel közösen végzett tevékenységek - közös olvasás, játékok, közös ünneplések (pl. születésnapok)
- Toy Library - játékkölcsönző. A Montessori játékok kikölcsönözhetőek;
- Book Library - könyvkölcsönzés, közös olvasás, könyvkölcsönzési lehetőség
- a grafomotoros készségek és a kognitív gondolkodás fejlesztése; a higiéniai szokások elsajátítását és fejlesztését célzó tevékenységek; egy egészséges, a gyermek számára előnyös napi rutin kialakítása (legyen idő a játékra, tanulásra, a házimunka elvégzésére, az étkezésre, alvásra stb.)

A közösségi központ munkatársainak célja egy inkluzív modell kialakítása a nagyrészt többségi gyermekeket befogadó óvodák esetében. Ezen felül a szükséges tárgyi eszközök - ruhák, cipők, ágyneműk -, ill. esetlegesen útiköltség biztosításával is segítenek.

MAMILA & ZDRAVÉ REGIÓNY [MAMILA & EGÉSZSÉGES RÉGIÓK]

Egyesület a A Szlovák Köztársaság Egészségügyi Minisztériuma által támogatott szervezet

MAMILA - Az egyesület a szoptatás népszerűsítését és a szoptató anyák támogatását tűzte zászlajára. 2002 óta tevékenykedik Szlovákiában, és ez idő alatt 13%-ról 62%-ra sikerült növelniük azoknak a nőknek a számát, akik gyermekük 6 hónapos kora után is szoptatják gyermekeiket. A fennmaradó 38%-ot a specifikus csoportok alkotják, ide tartoznak többek között a koraszülötteket világra hozó anyák (10%) vagy akár a kirekesztett roma közösségekben élő anyák.

A szoptatás fontosságát számos nemzetközi szervezet, köztük a WHO kiadványai és ajánlásai is hangsúlyozzák. Kutatások igazolják, mennyire fontos a szoptatás a gyermek korai fejlődése szempontjából.

ZDRAVÉ REGIÓNY - A szervezet megalakulása óta számos változáson ment keresztül, jelenleg a Szlovák Köztársaság Egészségügyi Minisztériumának égisze alatt működik. Feladata, hogy közvetlenül a társadalom peremén élő roma közösségekben és kórházakban fejtsse ki tevékenységét, és hozzájáruljon a betegségek megelőzéséhez, javítsa az egészségügyi ellátáshoz való hozzáférést, és hogy az egészségügyben dolgozókat közvetítőként vagy segítőként támogassa. Az Egészséges Régiók közhasznú szervezet egyik programja az Egészséges Közösségek [Zdravé komunity] c. program. E program keretében a közösségekben olyan egészségfejlesztési asszisztensek működnek, akik maguk is ezekben a közösségekben laknak, és akik megkapták a szükséges képzést. Az egészségfejlesztési asszisztensek egyes kórházakban is dolgoznak. Minden egészségfejlesztési asszisztensnek van egy koordinátora, aki támogatja őt, és aki a kommunikációért és a hálózatépítésért felelős.

„Projektünk célja a kirekesztett csoportokban élők megsegítése. Előfordult már az is, hogy egy nem roma nő is tőlem kért segítséget. Ennek nagyon örülök. Minden nőnek segítségre van szüksége a szoptatáshoz. Nagyon sok kérdésük van.”

*Henrieta Bambuchová
Kórházi egészségfejlesztési asszisztens*

A szoptatás támogatása a kirekesztett roma közösségekben élő anyák esetében

A MAMILA egyesület és az Egészséges Régiók közötti együttműködés 2017-ben kezdődött, amikor mindkét szervezet tudatosította a kirekesztett közösségekben történő beavatkozás szükségességét. Az általuk 2018-ban elvégzett felmérés eloszlatta azt a mítoszt, miszerint minden roma nő automatikusan szoptatja gyermekét, és nincsenek problémái ezen a területen. Kiderült, hogy annak ellenére, hogy a roma nők több mint 80%-a szoptatni akarja gyermekét, mintegy fele már a szülészetén sem szoptatja gyermekét, a felmerülő különféle problémák miatt. A felmérés azt is kimutatta, hogy ha a kirekesztett közösségekből származó nők a többségi társadalomból származó nőkhöz hasonlóan szoptatási tanácsadást kapnának az erre szakosodott tanácsadóktól, a szoptató nők száma nőne, mivel az anyák a felmérés során kifejezték érdeklődésüket a tanácsadás és gyermekeik szoptatása iránt.

A kirekesztett közösségekben élő gyermekek táplálásának helyzete az Egészséges Régiók szervezet véleménye szerint is problémás. Az anyák az ismeretek és az anyagi források hiánya miatt gyakran helyettesítik az anyatejet szója tejjel, teával, vagy akár még sűrített tejjel is, amelyek képtelenek biztosítani a gyermekek egészséges fejlődését, és olyan egészségügyi problémákat okoznak, mint a hasmenés, fejlődési rendellenességek, a felső és az alsó légúti megbetegedések stb. A szoptató nők számának növelésével ez a probléma jelentősen csökkenthető lenne.

„Szomorú látni, hogy a nők szoptatni akarnak, és nem tudnak. Vagy azt, hogy a mellbimbóik fájnak. Amikor könnyek között panaszzák, hogy nem tudják, hogyan tegyék a babát a mellükre.”

*Henrieta Bambuchová
Kórházi egészségfejlesztési asszisztens*

Korai gondoskodás a gyakorlatban

A MAMILA Egyesület az Egészséges Régiók szervezettel együttműködve 260 férfit és nőt - egészségfejlesztési asszisztenseket - képzett ki. Alapvető információkat adtak át nekik, a szoptatástámogatás alapjait.

Ezt követte a szoptatási tanácsadói tanfolyam résztvevőinek kiválasztása a jelentkező nők közül. Ezek a szoptatási tanácsadók a kiválasztott 8 szülészetén, valamint a közösségekben működnek. 2019-ben az egészségfejlesztési asszisztensek soraiból képezték ki az első tanúsított szoptatási tanácsadókat.

„Az, hogy ott vagyok a kórházban, sokat jelent a klienseimnek. Segítek nekik a szoptatás kezdeti szakaszában. A szoptatást roma nyelven magyarázom nekik. Például azt is elmondom, honnan tudhatják, hogy a babájuk nem éhes. Vagy azt, hogy mit kell tenniük, ha fájdalmasan teltek a melleik.”

*Henrieta Bambuchová
Kórházi egészségfejlesztési asszisztens*

2019-ben a gyermekek korai életszakaszával kapcsolatos alábbi területeken képezték egészségfejlesztési asszisztenseket:

- szülésznő és kórházi környezetben végzett munkája
- szoptatás és szülés utáni csecsemőgondozás
- a higiéniai szokások kialakítása az óvodás és kisiskolás korú gyermekeknél

„Öröm számomra, amikor segíteni tudok egy nőnek és a babájának. Amikor azt mondják, nem tudják, mit tennének a segítségem nélkül. Amikor segítség nélkül nem szoptatnának.”

*Henrieta Bambuchová
Kórházi egészségfejlesztési asszisztens*

A Szlovák Köztársaság Romaügyi Kormánybiztosi Hivatala

A Szlovák Köztársaság Belügyminisztériuma

A Szlovák Köztársaság Romaügyi Kormánybiztosi Hivatala 2001-ben jött létre. Jogkörét és illetékességét a Romaügyi Kormánybiztosi Hivatal Alapszabálya határozza meg:

„A kormánybiztos javaslatot tesz a kormánynak a roma kisebbség problémáinak megoldását célzó tevékenységekre, koordinálja és ellenőrzi azokat; a Szlovák Köztársaság kormányának jóváhagyását követően rendszerszerű megoldásokat valósít meg a roma kisebbségéhez tartozó polgárok egyenlő társadalmi helyzetének biztosítása érdekében. Biztosítja a Szlovák Köztársaság alkotmánya és törvényei, valamint a nemzetközi emberi jogi szerződések által garantált alapvető emberi és szabadságjogok tiszteletben tartását”.

A Szlovák Köztársaság Romaügyi Kormánybiztosi Hivatala a nagyobb roma közösségekkel rendelkező önkormányzatoknál megvalósuló, európai és strukturális alapokból finanszírozott nemzeti projektek kedvezményezettje. Ez az ún. Take away csomag, amely 150, főleg kelet-szlovákiai települést érint.

A nemzeti programokon belül a gyermekek óvodai nevelésére és a korai életszakaszban megvalósuló gondoskodására is összpontosít, mégpedig „A társadalom peremére szorult roma közösségekből származó gyermekek óvodai nevelésének támogatása - NP PRIM (Inkluzív óvodai nevelési projekt)” c. nemzeti projektben.

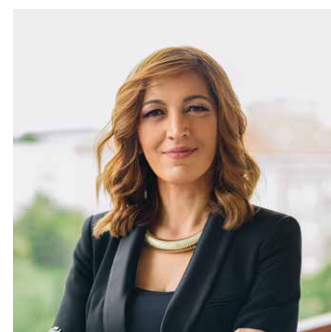
Az NP PRIM I jelű, 2017 januárjától 2020 decemberéig megvalósuló, az óvodák számára készült projekt a 3-7 éves gyermekek inkluzív oktatására és támogatására fókuszált.

A projekt sajátossága azonban a családjogi koordinátor volt - ezzel az állami hatóságok megtették az első helyes lépést a bevált gyakorlat irányába és a gyermekek korai életszakaszban megvalósuló fejlesztésének szisztematikus támogatása felé.

„A omák szeretik, ha valaki a gyerekeikkel foglalkozik. Nagyon hálásak érte, mert szeretnék, hogy a gyerekeik sikeresek legyenek.”

Jarmila Gabčová
családjogi koordinátor

Ki az a családügyi koordinátor?

- a Szlovák Köztársaság Romaügyi Kormánybiztosi Hivatalának munkatársa;
- egy inkluzív nevelést végző óvoda munkatársa;
- egy, (általában) a helyi roma közösségben élő nő / férfi, aki elvégezte a kora gyermekkori fejlesztéssel kapcsolatos képzést.

A családügyi koordinátor feladata elsősorban a kirekesztett közösségekben élő szülők és gyermekeik rendszeres találkozóinak kezdeményezése volt, a gyermek óvodalátogatására való motiválás, együttműködés az óvodával, az önkormányzattal és más intézményekkel, és különösen a gyermekek képességeinek fejlesztése azok korai életszakaszában.

A családügyi koordinátor 1-2 települést, körülbelül 10, 3-6 éves gyermeket és szüleit vagy családtagjait koordinálta, heti két órában foglalkozott a gyermekkel és szüleiével a kialakított módszertan szerint, különféle témákat érintve. 2020 októberéig 40 településen 33 családügyi koordinátor működött.

A családügyi koordinátor szerint bevált gyakorlatnak bizonyult az, hogy a közösségi médiában létrehoztak egy csoportot, ahol a koordinátorok megosztották a munkájukkal kapcsolatos tapasztalataikat, ötleteiket és módszereiket.

„Pozitív visszajelzést kaptam az óvónőktől, mert a gyerekek felkészültek az óvodalátogatásra, és sírás nélkül jártak oviba.”

*Jarmila Gabčová
családügyi koordinátor*

Jelenleg az NP PRIM II projekt bevezető szakasza folyik, ebben a családügyi koordinátor szerepét a szülői asszisztens veszi át - ő folytatja a családügyi koordinátor munkáját, azonban ő már az óvoda alkalmazottja, és a gyermekeket azok természetes környezetében készíti fel az óvodalátogatásra. A Hivatal célja, hogy összesen 150 szülői asszisztent biztosítson, azaz minden helyszínen egyet.

Ez az 5 éves kortól történő kötelező óvodai látogatásra való felkészülés egyik formája, amely 2021 szeptemberében kerül bevezetésre.

Márkusfalvai Óvoda és Általános Iskola

[Markušovce]

Inkluzív nevelésű óvoda

Az óvoda egész napos oktatást és nevelést biztosít a 2-6 év közötti gyermekek számára, ill. olyan gyermekek számára, akiknél a tankötelezettség megkezdése halasztásra került. 2009 óta az óvodában a roma gyermekek száma mérsékelt ütemben növekszik. Az óvoda iránti érdeklődés különösen az NP PRIM I (Inkluzív nevelés az óvodában I) c. nemzeti projekthez való csatlakozás után nőtt, amelynek köszönhetően egy gyógypedagógus és egy pedagógiai asszisztens is csatlakozott az óvoda csapatához. Maguk a szülők is nagyobb számban kezdtek érdeklődni, miután rájöttek, hogy az óvoda nemcsak a többségi gyermekeket várja. Az NP PRIM II (Inkluzív nevelés az óvodában II) c. nemzeti projektnek köszönhetően 2020 novemberében az óvoda csapata újabb, a pedagógusokat és a szülőket segítő asszisztensekkel bővült.

Az óvoda igazgatóhelyettese szerint az óvodai inkluzív nevelés megvalósítása nem volt könnyű, mert felborította az óvoda már megszokott működési rendjét, ill. előítéletekbe, mítoszokba ütközött, de akadályozta a lakosság, a szülők és maguk a pedagógusok tájékoztatatlansága is. A kezdeti nézeteltérések ellenére az óvodában jól működik az inkluzív nevelés.

A roma szülők érdeklődése az óvoda iránt növekszik, jelenleg a 48 gyermekből 25 roma nemzetiségű.

„Kezdetben a gyermekek szemszögéből próbálkoztam az inkluzív neveléssel. De a gyermekeknek nincs ezzel gondja. Nem látják a különbségeket. Rájöttem, hogy a másik oldalról kell megközelítenem a jelenséget. A kollégák és a szülők szemszögéből kiindulva kell eljutnom a gyerekekhez.”

*Bc. Anna Repková
az óvoda igazgatóhelyettese*

Az inkluzív nevelés buktatói

Bebizonyosodott, hogy a társadalomban rengeteg előítélet létezik, és hogy siker alapját a kommunikáció és az oktatás jelenti. Az NP PRIM II c. projekt keretében a pedagógusok több, a kirekesztett közösségek sajátosságaival és problémáival foglalkozó képzésen is részt vettek.

Szükség volt azonban a roma szülőkkel való együttműködésre is, akik az első hetekben, amikor gyermekeik sírtak az óvodában, ellenségként tekintettek az óvodai környezetre és a pedagógusokra is. Végül, de nem utolsósorban, szükséges volt a többségi gyermekek szüleivel való kommunikáció.

„Körülbelül egy év eltelte után az egyik anya azt mondta, soha nem gondolta, hogy a lánya legjobb barátja egy roma gyermek lesz.”

*Bc. Anna Repková
az óvoda igazgatóhelyettese*

Inkluzív nevelés a gyakorlatban

A márkusfalvi óvoda tevékenységeiben nem különbözik a többi szlovákiai óvodától, a különbség csak annyi, hogy a játék vagy foglalkozások során nem különböztetik meg a gyermekeket. A reggeli beszélgetőkörökön, a kirándulásokon vagy a logopédussal szervezett találkozókön kivétel nélkül minden gyermek részt vesz, a tanárok nem tesznek közöttük különbséget.

„Minden gyermek a mi gyermekünk.”

Bc. Anna Repková
az óvoda igazgatóhelyettese

Sikerek és előrelépés

A roma közösségek gyermekei

- probléma nélkül járnak oviba
- az óvodában jól érzik magukat és nem sírnak
- néhány hónap elteltével beszélnek szlovákul
- többségi gyerekekkel barátkoznak
- az óvodából az iskola első évfolyamába lépnek
- logopédiai problémák esetén az óvoda javasolja számukra az előkészítő évfolyamot, ezzel megakadályozza, hogy leragadjanak a nulladik évfolyamban, ill. az azt követő speciális osztályokban.

„A szülőktől hallok olyat is, hogy 'tanító néni, maga megtanított minket. Mi már otthon a szlovák nyelvet használjuk.'”

Bc. Anna Repková
az óvoda igazgatóhelyettese

Köszönetnyilvánítás

Köszönet illeti mindazokat, akik idejüket nem sajnálva beszámoltak nekünk tevékenységeikről és megosztották velünk ismereteiket és tapasztalataikat:

Olga Coulton Shaw - a Cesta von [Kiút] egyesület munkatársa

Irma Rybárová - Omama

Zuzana Leskovjanská - a Detstvo detom [Gyermekkort a gyermekeknek] egyesület munkatársa

Andrea Poloková - a Mamilia egyesület munkatársa

Martina Ferencz - a Szlovák Köztársaság Romaügyi Kormánybiztosi Hivatalának munkatársa

Barbora Vanek - a Szlovák Köztársaság Romaügyi Kormánybiztosi Hivatalának munkatársa

Jarmila Gabčová - családügyi koordinátor

Anna Repková - a Márkusfalvi [Markušovce] Általános Iskola és Óvoda igazgatóhelyettese

Veronika Poklembová - az ETP Slovensko [ETP Szlovákia] egyesület igazgatója

Dávid Korčkovský - az ETP Slovensko [ETP Szlovákia] egyesület munkatársa

Mgr. Marcela Tomášiková - a Rozsnyói Közösségi Központ szakfelelőse

Mgr. Marcela Tomášiková - Garantka komunitného centra Rožňava

Köszönjük...

